

Snouck van Loosenpark in Enkhuizen erfstuk van sociale woningbouw

Enkhuizen is sinds 1885 het eindpunt van een spoorlijn en tegenwoordig ook het beginpunt van een ontdekkingsreisje in het verleden. Het havenstadje aan het IJsselmeer is steeds vaker het doel van een bezoek nu daar het Buitenmuseum van het Zuiderzeemuseum als trengleister fungeert. De treinreiziger heeft het gemakkelijk: vlak voor het station ligt de veerboot in de haven en elk kwartier vaart hij naar het Buitenmuseum, althans in de zomermaanden.

Het loont de moeite niet direct de boot te pakken, maar recht tegenover de aanlegsteiger de blik te wenden naar de geornamenteerde ijzeren boog, gedragen door hardstenen zuilen met in de boog de woorden Snouck van Loosenpark. Op de zuilen zijn de wapen van de families *Snouck* en *Van Loosen* aangebracht. Dit geheel blijkt de hoofdingang van een woonpark, want achter de poort ontwaart men een aantal vrijwel identieke huizen. Ze zien eruit als welvarende middenstandswoningen, villa's wellicht, maar zijn tussen 1895 en 1897 als arbeiderswoningen gebouwd. Vijftig arbeiderswoningen plus een opzichtershuis dat ook

dienst deed als bureau en woonhuis van de beheerder van het Snouck van Loosenpark, een functionaris die in dienst stond van het Snouck van Loosenfonds. Mist u gerust even een veerboot naar het museum en dwaal even gratis rond in dit unieke woonpark. U bent terecht gekomen in een van de fraaiste projecten van sociale woningbouw uit het einde van de vorige eeuw. Het is er rustig, auto's mogen er niet komen. Prachtige, statige bomen sieren het sfeervolle park.

EEN SOCIAAL BEWOGEN TESTAMENT

In hetzelfde jaar dat de spoorlijn naar Enkhuizen werd geopend overleed op 30 oktober 1885 in de stad de puissant rijke *Margaretha Maria Snouck van Loosen*, de laatste telg van een Enkhuizense redersfamilie, die fortuin had gemaakt met de haringvangst, de scheepsbouw en met de deelneming in de Verenigde Oost-Indische Compagnie.

Margaretha had zeer zuinig en godvruchtig geleefd. In haar testament had zij onder meer bepaald dat vijf miljoen gulden tegen een rente van 2,5% moest worden uitgezet

en dat van die rente een speciaal op te richten fonds moest worden beheerd dat de bouw en exploitatie op zich moest nemen van een ziekenhuis, een kerkje, een bejaardenhuis voor acht vrouwen van goede stand en ook nog eens vijftig woningen, die moesten worden verhuurd aan arbeidersgezinnen. Dronkenschap, ontucht of 'andere ergerlijke ondeugden' van de huurders of van een van hun gezinsleden zou volgens dit testament wel onmiddellijk moeten leiden tot verwijdering uit de woning. Duiven, kippen, honden en katten mochten de bewoners niet houden en 'elke woning moet zijn van behoorlijke grootte en ruimte, met drie dubbele slaappleatsen en voldoende regenwaterbak'.

Het testament van Margaretha Snouck van Loosen is langdurig aangevochten door verre familieleden, maar uiteindelijk kreeg niemand anders van de Hoge Raad recht op de grote som gelds en konden de beheerders van het fonds aan hun eigenlijke taak beginnen.

Misschien heeft mevrouw Snouck van Loosen er wel weet van gehad hoe bijvoor-

Een fraai geornamenteerde ijzeren boog op hardstenen zuilen als entree van het park. (Foto Sieuwert M. Ruiter)

beeld Amsterdam de stad uitbreidde met trieste woonwijken als De Pijp (sinds 1862), later gevolgd door de Kinkerbuurt, de Staatsliedenbuurt en de Dapperbuurt. Misschien heeft zij wel gedacht dat het ook anders kon, zeker als het toch eenzaam levende arbeidersgezinnen betreft. Wie zal het zeggen?

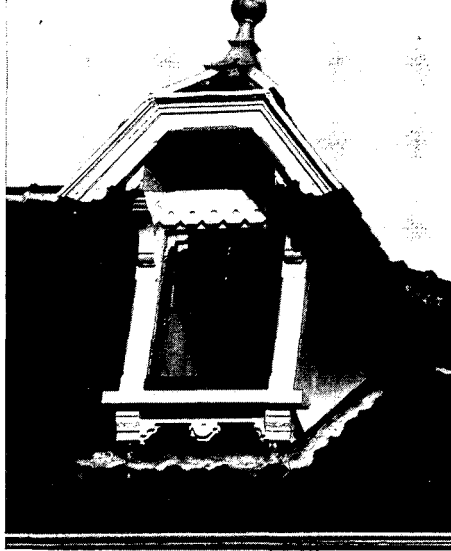
EEN HEUSE VILLAWIJK

Op 18 juni 1895, ruim negen jaar na het overlijden van Margaretha Snouck van Loosen, kon pas worden begonnen met de bouw van de vijftig 'arbeiderswoningen' in Enkhuizen. Voor f 310.000,- werden de vijftig woningen plus de behuizing van de opzichter neergezet. Architect *prof. C. B. Posthumus Meyes* situeerde de 51 woningen in een parkachtige omgeving, aangekleed met een rustieke vijver en een schitterende gemeenschappelijke tuin. Het geheel beslaat ruim 2 hectare grond. Posthumus Meyes bouwde zijn woonpark volgens principes die in die jaren waren overgewaaid uit Engeland, waar het idee tuinstad opgeld ging doen: ruime woningen langs brede straten temidden van veel groen. Hij ontwierp zes typen woningen met veel variatiemogelijkheden: vrijstaande woningen, woningen van twee onder één kap, vier onder één kap rug aan rug in twee typen en ook nog rijtjeshuizen in twee typen. Elk blokje woningen omgaf hij met veel groen en paden, zodat de bewoners geen last van elkaar konden hebben. Leuke doorkijkjes ontstonden met name door de aanleg van de vijver. Posthumus Meyes enthousiasmeerde de tuinarchitect *Hans Copijn*, die naam had gemaakt met de aanleg van het park rond Kasteel De Haar in Haarzuilens. Architect *P. J. H. Cuypers* had de bouwval herschapen in een pronkstuk en Copijn had er een schitterende parktuin aangelegd.

FINANCIËLE PERIKELEN

De woningen deden aanvankelijk enkele kwartjes per maand, later f 125,-, maar het Snouck van Loosenfonds kon de bezittingen steeds moeilijker beheren. Ziekenhuis en kerkje gingen in het begin van de jaren zeventig in andere handen over, maar wilde het fonds de Snouck van Loosenstichting, het gebouw waar de bejaarde dames woonden, blijvend kunnen beheren en de pensioenrechten van de oud-personeelsleden veiligstellen, dan moest het park worden afge-stoten. De bewoners van het woonpark kregen het aanbod hun huis te kopen. Sommigen voelden daar wel voor, maar de gemeente Enkhuizen in het geheel niet. Die wilde de vijftig betaalbare woningen in het centrum van de stad niet kwijt en kwam met een tegenvoorstel, dat erop neerkwam dat het fonds de gemeente twee ton zou betalen en dan verder niet meer aansprakelijk zou zijn voor beheer en onderhoud van de woningen.

Het touwtrekken om een echt serieuze overdracht aan de gemeente begon toen pas goed. Vijf jaar is er strijd geleverd. Steeds duidelijker werd het dat een grondige opknappbeurt dringend nodig werd. Gemeente,

Gerenevoerde dakkappel.

bewoners, rijksoverheid en monumentenzorg delibereerden over de kosten van de renovatie, want vaststond dat alles betaalbaar moest blijven. De bewoners vreesden na een renovatie een veel te hoge huur te moeten betalen; anderen hadden erop gerekend hun huis te kunnen kopen en eisten een vergoeding voor alles wat zijzelf hadden opgeknapt. Van de bewoners was een kwart boven de 65 jaar en die mensen voelden niets meer voor een renovatie. Zij hoefden geen centrale verwarming, geen geïsoleerde woning. Kranteberichten uit die dagen maken melding van de onrust.

In september 1977 kocht de gemeente Enkhuizen het woonpark voor 3 miljoen gulden, waarvan 2 miljoen voor de woningen. Staatssecretaris *Jan Schaefer* wilde die toestemming geven omdat ook het Rijk vond dat renovatie broodnodig was. Het Rijk kwam wel met de voorwaarde dat nu ook het hele park moest worden gerenoveerd in samenspraak met de bewoners.

Het werd 1981 voordat de plannen goedkeuring van het Rijk kregen. Het ministerie van WVC ging aanvankelijk uit van een bijdrage van f 84.000,- per woning aan renovatiekosten, hetgeen zou neerkomen op een huurverhoging van f 350,- per maand. De bewoners protesteerden heftig. Niet veel later bleek zelfs f 138.000,- per woning nodig, maar WVC kwam tevens met het voorstel dat een huurverhoging moest worden gebaseerd op 2,5% van de verbeteringskosten, ongeacht hoeveel er voor renovatie moest worden neergeteld. Er kwamen nog nadere voorstellen van het Rijk, namelijk om de eerste f 30.000,- per woning na renovatie buiten de huurvaststelling te houden. Ten slotte viel de beslissing: de gemeente mocht als eigenaar van de woningen slechts over f 80.000,- van de renovatiekosten per woning een huurverhoging berekenen. Dit akkoord leidde tot het besluit van het Rijk een bijdrage ineens van f 4.125.000,- te verstrekken, waardoor de huren kwamen te liggen tussen f 305,- en f 350,- per maand en er een vergoeding werd gegeven voor de vernieuwingen die de bewoners zelf hadden aangebracht.

Volgens al deze berekeningen werden de stichtingskosten voor de gehele renovatie van het Snouck van Loosenpark ruim f 7

miljoen. De huurverhoging kwam toch nog uit op zo'n 150% en steeg van gemiddeld f 126,48 naar gemiddeld f 316,42, een bedrag waarvoor de bewoners wel een goede woning in moderne staat kregen.

De uitvoering van de renovatie werd opgedragen aan Aannemingsmaatschappij *Konst & Van Polen b.v.* in Westwoud, die dit sociale woningbouwproject aannam voor ruim f 5,2 miljoen. De planvorming en de procesbegeleiding lag in handen van N.V. Bouwfonds Stadsvernieuwing en Bijzondere Huisvesting te Hoevelaken.

DE GROTE OPKNAPBEURT

In goede samenspraak tussen alle betrokkenen werd met de renovatie begonnen op 17 januari 1983 en staatssecretaris *Brockx* kon op 20 november 1984 het hele renovatieproject aan de gemeente Enkhuizen overdragen.

Konst & Van Polen hebben de woningen vakbekwaam in oude stijl hersteld. Soms moesten ook funderingen worden vernieuwd. Alle woningen kregen een nieuwe berging in de tuin. Overal werd centrale verwarming aangelegd, werd een nieuwe keuken geïnstalleerd, is raamisolatie aangebracht en kwam er een doucheceel en een toilet volgens de huidige normen van wonen. Bedsteden werden waar nodig uitgebrouwen en de slaapverdieping kreeg een nieuwe indeling. De bewerkte deuren zijn in de oude staat hersteld. Marmeren schoorsteenmantels zijn in goede staat gebracht, waar de bewoners geen afbraak daarvan wensten. De dakpannen moesten speciaal voor dit project in productie worden genomen.

Wie nu door het park wandelt, kan zich vergapen aan de ambachtelijke klus die de aannemer heeft verricht. Opmerkelijk zijn de beeldbepalende renaissance-achtige dakkapellen en de schoorstenen, die de woningen een rijk aanzien geven.

De plantsoendienst van de gemeente heeft zoveel mogelijk de oude bomen weten te bewaren. Soms was dat een moeilijk karwei, zeker waar rioleringen moesten worden vernieuwd, maar toch is tachtig procent van de oorspronkelijke beplanting in tact gebleven.

Het Snouck van Loosenpark ligt er nu weer prachtig bij. De bewoners die wij spraken waren vol lof over hun vernieuwde behuizing, vooral met in de herinnering de twee strenge winters – die winters met Elfstedentochten – die door de isolatie en goede verwarming beter waren door te komen dan anders mogelijk zou zijn geweest.

Dat er niet bij het huis mag worden geparkeerd, wordt wel als hinderlijk ervaren, te meer omdat buiten het park een gering aantal vaste parkeerplaatsen aanwezig is. Maar de binnenstad van Enkhuizen is voor iedereen een probleem als het parkeren betreft. Vandaar dat de bezoeker er beter aan doet de trein te nemen, die zijn eindpunt heeft vlak bij de haven en pal naast het Snouck van Loosenpark.